

Тамара ЛИТНЬОВА

(Житомир, Україна)

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Іноземна мова виступає нині важливим засобом не тільки міжособистісної комунікації, а й (що не менш важливо) міжкультурного спілкування. Вона сприяє вербальному порозумінню громадян різних країн, забезпечує такий рівень їхнього культурного розвитку, який дозволяє вільно і комфортно почуватись у країні, мова якої вивчається. У зв'язку з цим стає актуальною позиція, за якої здатність зрозуміти представника іншої культури залежить не тільки від коректного використання мовних одиниць, але й від особливих умінь зрозуміти норми його культури, у тому числі мовленнєвої поведінки у різноманітних ситуаціях спілкування. Це зобов'язує розглядати іноземну мову як своєрідний інструмент пізнання іншої культури та пропаганди власної, що сприяє духовному взаємозбагаченню, підвищує рівень гуманітарної освіти. Зазначене зумовлює необхідність перегляду цілей і змісту навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей у контексті актуальної нині компетентнісної парадигми іншомовної освіти.

Звернення до компетентнісної освітньої парадигми у змісті іншомовної освіти обумовлено цілим рядом об'єктивних обставин, серед яких найбільш значущою, на нашу думку, є наступна. Як відомо, сучасна економічна і культурна ситуації вимагають від людини уміння співіснувати в загальному життєвому просторі, що означає бути здатним будувати діалог з усіма суб'єктами цього простору, уміти налагоджувати гуманітарні міжкультурні зв'язки між представниками різних культур і країн. Важливу роль у цьому відіграє іноземна мова, яка виступає, мабуть, єдиним можливим інструментом, за допомогою якого і стає реальним створення зв'язків взаєморозуміння і взаємодії між представниками різних лінгвоетноспільнот. Звідси цілком

очевидною є переорієнтація викладачів на проблеми міжкультурної комунікації, а точніше, на проблеми формування у студентів здатності ефективно брати участь у ній, практично використовувати іноземну мову в майбутній професійній діяльності.

Викладання іноземної мови має вийти на рівень міжкультурної іншомовної освіти й розвивати у студентів міжкультурну свідомість як здатність бачити в собі і своєму співрозмовникові носіїв певних культур, готових зрозуміти інший спосіб життя й мислення, прийняти «іншість» один одного, поважати право на культурну відмінність, толерантно ставитися до цінностей і поведінкових моделей в іншій культурі, протидіяти стереотипам і упередженням, переосмислювати власний культурний багаж [2, с. 69-70].

В умовах компетентнісної парадигми іншомовної освіти студент виступає суб'єктом і навчального процесу, і міжкультурної комунікації. Н. Д. Гальскова зазначає, що, використовуючи свій лінгвокультурний досвід і свої національно-культурні звичаї і традиції, суб'єкт міжкультурної комунікації одночасно намагається врахувати не лише інший мовний код (розвиток мовленнєвого досвіду), а й інші звичаї і звички, інші норми соціальної поведінки, усвідомлюючи при цьому факт їх чужоземності. Саме ця обставина, на нашу думку, дає підстави стверджувати, що міжкультурна компетенція охоплює в основному онтологічний та соціальний аспекти становлення особистості, у той час як комунікативна – її мовні і мовленнєві здібності.

Міжкультурне спілкування зумовлює переосмислення змісту навчання іноземної мови. Для здійснення міжкультурного спілкування студенти повинні оволодіти таким уміннями, як: 1) вживати іноземну мову (в усіх її проявах) в автентичних ситуаціях міжкультурного спілкування (процес формування умінь і навичок); 2) пояснювати і засвоювати (на певному рівні) інший спосіб життя/поведінки (процеси пізнання); 3) розширювати індивідуальну картину світу за рахунок залучення до мовної картини світу носіїв мови, що вивчається (процеси розвитку) [1, с. 4].

Як відомо, уміння і навички, пізнання і розвиток є важливими елементами у формуванні особистості. Тому можна стверджувати, що головна мета навчання іноземної мови в контексті нової парадигми іншомовної освіти виступає інтегративним цілим, що впливає на особистість студента, здібності й особистісні якості, які дозволяють йому здійснювати різні види мовленнєво-мислительної діяльності в умовах соціальної взаємодії з представниками інших лінгвоетносоціумів і їх культурою.

У контексті сучасної іншомовної освіти необхідним є не лише оновлення змісту навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей, а й широке використання інноваційних технологій при формуванні міжкультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців. Це, зокрема, застосування методу проєктів, технології розвитку критичного мислення через читання і листування, методу дебатів, ігрових технологій (мовних, рольових та ділових ігор), проблемних дискусій, технології інтерактивного навчання (у парах, малих групах).

Звичайно, слушною є точка зору, відповідно до якої формуванню у студентів немовних спеціальностей здатності ефективно брати участь у міжкультурній комунікації сприяє активізація вивчення ними іноземних мов, джерелами якої виступають: 1) пізнавальний і професійний інтерес; 2) творчий характер навчально-пізнавальної діяльності; 3) змагальність; 4) ігровий характер проведення занять; 5) емоційний вплив інтерактивного іншомовного середовища (реального або штучно створеного); 6) особистість викладача іноземної мови та засоби його роботи; 7) форми взаємовідносин і взаємодії викладача та студента [3, с. 107].

Таким чином, готовність студентів немовних спеціальностей до міжкультурної комунікації є інтегративною якістю особистості, що характеризується високим рівнем знань про сферу соціальної діяльності, позитивним емоційно-ціннісним ставленням до особливостей різних культур та вмінням спілкуватися з їх представниками.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гальскова Н. Д. Межкультурное обучение: проблема целей и содержания обучения иностранным языкам // Иностранные языки в школе. 2004. № 1. С. 3-8.
2. Місечко О. Є. Міжкультурна парадигма іншомовної освіти: що криється в деталях // Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія. 2018. Вип. 29. С. 62-71.
3. Овчаренко Л. Р. Формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей // Професійна освіта: проблеми і перспективи. 2016. Вип. 11. С. 104-110.